

به نام خدا

آموزش و کار آفرینی، پرورش روحیه نوآوری

مولفان :

ناردانه محبی

زهرا ایمانی

معصومه زیرجانی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: محبی، ناردانه، ۱۳۵۱-
عنوان و نام پدیدآور: آموزش و کارآفرینی، پرورش روحیه نوآوری / مولفان ناردانه محبی، زهرا
ایمانی، معصومه زیرجانی.
مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۱۹ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۵۱۷-۸-۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۰۷- ۱۱۹.
موضوع: کارآفرینی -- ایران
کارآفرینی -- ایران -- برنامه‌های درسی
شناسه افزوده: ایمانی، زهرا، ۱۳۵۱-
شناسه افزوده: زیرجانی، معصومه، ۱۳۶۵-
رده بندی کنگره: HB۶۱۵
رده بندی دیویی: ۳۳۸/۰۴۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۶۴۶۳۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: آموزش و کارآفرینی، پرورش روحیه نوآوری
مولفان: ناردانه محبی - زهرا ایمانی - معصومه زیرجانی
ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زیرجد
قیمت: ۹۶۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۵۱۷-۸-۸

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

فهرست مطالب

بخش اول: چشم انداز کار آفرینی ایرانی	۵
دیدگاه‌های تاریخی کارآفرینی در ایران	۶
نقش آموزش در شکل دهی به کارآفرینان	۹
وضعیت کنونی اقتصاد ایران و استارت‌آپ‌ها	۱۲
سیاست های دولتی و تاثیر آنها	۱۶
چالش ها و فرصت ها برای کارآفرینان	۱۹
نگرش فرهنگی به کارآفرینی	۲۱
انقلاب دیجیتال و پویایی بازار	۲۴
مطالعات موردی کارآفرینان موفق ایرانی	۲۷
بخش دوم: پارادایم های آموزشی و ذهنیت کار آفرینی	۳۱
بازتعریف اهداف آموزشی برای عصر کارآفرینی	۳۲
طراحی برنامه درسی که نوآوری را تشویق می کند	۳۴
روش های آموزشی که الهام بخش تفکر خلاق هستند	۳۷
نقش شکست در یادگیری	۴۰
تشویق ریسک پذیری و حل مسئله	۴۲
ابتکارات دانشجویی و تأثیر آنها	۴۵
الگوها و مربیگری در مدارس	۴۹
همسو کردن نتایج آموزشی با نیازهای بازار	۵۱
بخش سوم: آموزش کار آفرینی در مدارس	۵۴
اجرای برنامه های کارآفرینی در K-12	۵۷
یادگیری مبتنی بر پروژه و هوش تجاری	۵۹
مشارکت کارشناسان صنعت در آموزش	۶۲
فعالیت های فوق برنامه ای که مهارت های تجاری را تقویت می کند	۶۵

- ۶۸ سواد مالی برای دانش آموزان جوان
- ۷۰ یکپارچه سازی فناوری و تفکر محاسباتی
- ۷۳ ایجاد مهارت های رهبری و کار تیمی
- ۷۶ ارزیابی برنامه های آموزش کارآفرینی
- ۸۱ **بخش چهارم: نقش آموزش عالی در پرورش کارآفرینان**
- ۸۲ انکوباتورها و شتاب دهنده های دانشگاه
- ۸۵ انکوباتورها و شتاب دهنده های دانشگاه
- ۸۷ مدارک و گواهینامه های کارآفرینی
- ۹۰ همکاری بین دانشگاه ها و صنایع
- ۹۳ فرصت های تامین مالی برای سرمایه گذاری های دانشجویی
- ۹۵ مالکیت فکری: از پایان نامه تا بازار
- ۹۸ شبکه های فارغ التحصیلان و اکوسیستم های کارآفرینی
- ۱۰۱ دیدگاه های جهانی: تحصیل در خارج از کشور و برنامه های بین المللی
- ۱۰۶ **منابع و مآخذ**

بخش اول

چشم انداز کار آفرینی ایرانی

دیدگاه‌های تاریخی کارآفرینی در ایران

کارآفرینی مفهومی چند وجهی است که در طول زمان و تحت تأثیر عوامل مختلف تاریخی، فرهنگی و اقتصادی تکامل یافته است. این بخش از بخش کتاب با عنوان «چشم انداز کارآفرینی ایرانیان در ایران» به بررسی دیدگاه های تاریخی کارآفرینی در ایران می پردازد و سیر تحول فعالیت های کارآفرینی در داخل کشور را دنبال می کند. با کاوش در ریشه ها و زمینه های تاریخی کارآفرینی، می توان به بینش های ارزشمندی در مورد توسعه روحیه کارآفرینی در ایران دست یافت. این تحلیل درک جامعی از چالش ها و فرصت هایی که چشم انداز کارآفرینی ایران را شکل داده اند ارائه می کند.

کارآفرینی در ایران ریشه های تاریخی عمیقی دارد که می توان آن را در تمدن های کهن جستجو کرد. امپراتوری ایران باستان، با زیرساخت های پیشرفته، شبکه های تجاری و نوآوری های کشاورزی، پایه های فعالیت های کارآفرینی را پایه گذاری کرد. امپراتوری هخامنشی (حدود ۵۵۰-۳۳۰ پ.م.)، تحت حکومت کوروش کبیر و جانشینان او، با ترویج تجارت و بازرگانی باعث رشد اقتصادی شد. کوروش کبیر به دلیل ایجاد یکی از اولین اعلامیه های ثبت شده حقوق بشر که بر اهمیت عدالت و آزادی تأکید می کرد و محیط مساعدی برای فعالیت های اقتصادی ایجاد می کرد، مشهور است (خاجوی، ۱۳۹۶، ص ۴۵).

جاده سلطنتی ایران که در دوران هخامنشیان ساخته شد، شاهکار مهندسی قابل توجهی بود که تجارت از راه دور را تسهیل کرد. این شبکه جاده ها امکان جابجایی کارآمد کالاها و ایده ها، تقویت تلاش های کارآفرینانه و تبادلات بین فرهنگی را فراهم می کرد. وجود چنین زیرساختی، شناخت ایرانیان باستان از ارزش تجارت و کارآفرینی را برجسته می کند (موسوی، ۲۰۱۸، ص ۷۲).

ظهور اسلام در ایران تغییرات چشمگیری در چشم انداز اقتصادی و کارآفرینی منطقه به وجود آورد. عصر طلایی اسلامی (قرن هشتم تا سیزدهم) شاهد شکوفایی تجارت، دانش آموزی و کارآفرینی بود. نهضت ترجمه که هدف آن ترجمه آثار یونانی، هندی و فارسی به عربی بود، به انتشار دانش و نوآوری ها کمک کرد و محیطی مساعد برای کارآفرینی ایجاد کرد (الوانی، ۲۰۱۹، ص ۸۸).

در این دوره بازرگانان ایرانی نقش محوری در مسیرهای تجاری جاده ابریشم داشتند و با خاور دور، خاورمیانه و اروپا تجارت می کردند. تلاش‌های کارآفرینانه آنها در تجارت و امور مالی به تبادل کالاها و ایده‌ها کمک کرد و در نهایت به رشد فعالیت‌های کارآفرینانه در منطقه کمک کرد.

امپراتوری صفوی (۱۷۳۶-۱۵۰۱) مرحله مهم دیگری را در تاریخ کارآفرینی ایران رقم زد. در زمان حاکمان صفوی، بازار به عنوان یک نهاد اقتصادی مرکزی ظهور کرد که در آن تجار و بازرگانان به فعالیت‌های مختلف کارآفرینی می پرداختند. این بازار به یک مرکز تجاری پر جنب و جوش تبدیل شد که تولید و مصرف کالاها و خدمات را به هم متصل می کرد.

حاکمان صفوی با حمایت از تجارت و کارآفرینی به رشد اقتصاد بازار کمک کردند. سیستم مالیاتی برای ارتقای فعالیت‌های اقتصادی و جمع‌آوری درآمد و تشویق بیشتر کارآفرینی در منطقه طراحی شده است (خسروی، ۱۳۹۶، ص ۹۸).

دوران قاجار (۱۹۲۵-۱۷۸۹) شاهد تلاش‌هایی برای نوسازی و اصلاح در بخش‌های مختلف جامعه ایران از جمله کارآفرینی بود. معرفی فناوری‌های جدید، زیرساخت‌ها و شبکه‌های ارتباطی نشان‌دهنده گذار به سمت کارآفرینی مدرن است. کارآفرینان در این دوره به صنایع گوناگونی مانند نساجی، حمل و نقل و تجارت مشغول بودند (قاضی‌نوری، ۱۳۹۷، ص ۱۴۷).

این دوره همچنین شاهد توسعه موسسات مالی بود که امکان دسترسی کارآفرینان به سرمایه برای سرمایه‌گذاری‌های خود را فراهم کرد. تأسیس بانک‌ها، از جمله بانک شاهنشاهی ایران، در ارتقای کارآفرینی و سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی مؤثر بود (خوانساری، ۱۳۹۸، ص ۵۶).

انقلاب مشروطه ۱۹۰۵-۱۹۱۱ نقطه عطفی در تاریخ ایران بود که بر آرمان‌های مشروطیت، حکومت قانون و حکومت داری دموکراتیک تأکید داشت. این دوره با تمرکز بر چارچوب‌های قانونی و نهادی که از حقوق مالکیت حمایت می کند و محیطی مساعد برای فعالیت‌های کارآفرینانه ایجاد می کند، پویایی‌های جدیدی را به کارآفرینی وارد کرد (توکلی، ۱۳۹۹، ص ۱۳۲).

انقلاب منجر به استقرار یک نظام حقوقی مدرن و یک مجلس شد که نقش مهمی در شکل دادن به چشم انداز کارآفرینی ایفا کرد. کارآفرینان به دنبال تعامل با این نهادهای نوظهور برای

حفظ منافع خود و سرمایه گذاری در صنایعی بودند که با توسعه اقتصادی کشور همسو بودند (زند، ۱۳۹۶، ص ۳۳).

دوران پهلوی به رهبری رضا شاه پهلوی (۱۹۲۵-۱۹۴۱) و پسرش محمدرضا شاه پهلوی (۱۹۴۱-۱۹۷۹) شاهد تلاش های چشمگیری در جهت صنعتی شدن و توسعه اقتصادی بود. دولت از طریق سیاست هایی که هدف آن نوسازی زیرساخت ها، سیستم آموزشی و صنایع کشور بود، نقش اصلی را در ارتقای کارآفرینی ایفا کرد.

تأسیس دانشگاه ها و مدارس حرفه ای، همراه با سرمایه گذاری در زیرساخت ها و فناوری، به رشد نیروی کار تحصیل کرده که قادر به ایجاد نوآوری و کارآفرینی بود کمک کرد. تمرکز رژیم پهلوی بر صنعتی سازی و نوسازی، زمینه را برای فعالیت های کارآفرینانه آینده فراهم کرد.

انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ نقطه عطف مهمی در تاریخ کارآفرینی در ایران بود. انقلاب منجر به استقرار جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر مبانی اسلامی و حرکت به سوی خوداتکایی و استقلال اقتصادی شد. این تغییر ایدئولوژی تأثیرات عمیقی بر چشم انداز کارآفرینی داشت.

ملی شدن صنایع کلیدی و تجدید ساختار اقتصاد بر اساس اصول اسلامی فرصت ها و چالش های جدیدی را برای کارآفرینان ایجاد کرد. مداخله دولت در فعالیتهای اقتصادی و تأکید بر خودکفایی بر انواع کسب و کارها و بخش هایی که کارآفرینان می توانستند وارد آن شوند، تأثیر گذاشت (حسینی، ۱۳۹۸، ص ۷۵).

در دوران پس از انقلاب، چشم انداز کارآفرینی ایران شاهد تغییر به سمت توسعه بخش خصوصی بود، زیرا دولت به تدریج برخی از صنایع را خصوصی کرد. کارآفرینان نقش حیاتی در پر کردن شکاف های موجود در بازار و رفع نیازهای جمعیت رو به رشد داشتند. بخش خصوصی، متشکل از کسب و کارهای مختلف، از شرکت های کوچک گرفته تا شرکت های بزرگ تر، شروع به شکل دهی به چشم انداز اقتصادی ایران کرد (زحمتکش، ۲۰۲۱، ص ۱۱۲).

کارآفرینان با چالش هایی مانند مقررات دولتی و تحریم های اقتصادی اعمال شده توسط کشورهای خارجی مواجه بودند که بر توانایی آنها برای دسترسی به بازارهای بین المللی تأثیر گذاشت. علیرغم این چالش ها، روحیه کارآفرینی ایرانی تداوم یافت و کارآفرینان همچنان با شرایط متغیر سازگار شدند (بهداد، ۲۰۲۰، ص ۴۳).

کارآفرینی معاصر ایران منعکس کننده تاثیر جهانی شدن و عصر اطلاعات است. انقلاب دیجیتال و افزایش ارتباطات به کارآفرینان ایرانی اجازه داده تا در بازارهای جهانی شرکت کنند و در تجارت الکترونیک و سرمایه گذاری های مرتبط با فناوری شرکت کنند. گسترش اینترنت و بسترهای رسانه های اجتماعی راه های جدیدی برای فعالیت های کارآفرینانه ایجاد کرده است (اسدی و امیرخالخالی، ۱۳۹۱، ص ۱۶۷).

کارآفرینان ایرانی نیز با روندهای جهانی سازگار شده اند و مفاهیمی مانند کارآفرینی اجتماعی و شیوه های کسب و کار پایدار را پذیرفته اند. این رویکردها منعکس کننده آگاهی از نگرانی های زیست محیطی و اجتماعی است که کارآفرینی ایرانی را با اهداف پایداری جهانی همسو می کند (سلیمیان، ۲۰۲۱، ص ۸۴).

دیدگاه های تاریخی کارآفرینی در ایران، تابلویی غنی از سیر تحول آن از تمدن های باستانی تا دوران معاصر را ارائه می دهد. سفر کارآفرینی در ایران منعکس کننده تأثیر عوامل مختلف تاریخی، فرهنگی و اقتصادی است. درک این تحول به ما کمک می کند تا از انعطاف پذیری و سازگاری کارآفرینان ایرانی در مواجهه با شرایط متغیر سیاسی، اقتصادی و اجتماعی قدردانی کنیم. این تحلیل تاریخی، پایه و اساس بررسی جامع وضعیت فعلی کارآفرینی در ایران، چالش ها و چشم اندازهای آینده آن را می گذارد.

این بررسی اجمالی از تاریخچه کارآفرینی ایران به هیچ وجه جامع نیست و در تاریخ پیچیده و ظریف کارآفرینی در منطقه چیزهای بیشتری برای بررسی وجود دارد. تأثیر متقابل رویدادهای مختلف تاریخی و سازگاری کارآفرینان ایرانی، چشم انداز پویای کارآفرینی در ایران را شکل داده است که در واکنش به محیط های جهانی و داخلی همواره در حال تغییر است.

نقش آموزش در شکل دهی به کارآفرینان

آموزش نقش اساسی در شکل دادن به چشم انداز کارآفرینی در ایران دارد. این افراد را با دانش، مهارت ها و طرز فکر لازم برای شناسایی و پیگیری فرصت های کارآفرینی مجهز می کند. این بخش از بخش کتاب با عنوان «چشم انداز کارآفرینی ایرانیان در ایران» به بررسی رابطه چند وجهی آموزش و کارآفرینی در بافت ایرانی می پردازد. با بررسی نظام آموزشی، برنامه های آموزشی

و تأثیر عوامل فرهنگی و نهادی، می‌توان به بینش‌هایی درباره چگونگی تأثیر آموزش بر توسعه کارآفرینان در ایران دست یافت.

نظام آموزشی ایران نهادی محوری است که می‌تواند در توسعه کارآفرینی تأثیر بسزایی داشته باشد. توجه به این نکته حائز اهمیت است که آموزش و پرورش در ایران دارای تاریخ غنی است و ریشه های آن به ایران باستان باز می‌گردد. با این حال، در زمینه کارآفرینی، آموزش مدرن نقش مهمی ایفا می‌کند. دولت ایران با تمرکز بر بهبود دسترسی به آموزش و ارتقای کیفیت آن، سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در آموزش انجام داده است.

مؤسسات آموزش عالی، مانند دانشگاه‌ها و دانشکده‌های فنی، نقش حیاتی در پرورش کارآفرینان بالقوه دارند. این مؤسسات برنامه‌ها و مدرک‌هایی را در زمینه‌هایی مانند مدیریت بازرگانی، مهندسی و فناوری ارائه می‌دهند که به‌ویژه با سرمایه‌گذاری‌های کارآفرینی مرتبط هستند. این برنامه‌های آموزشی دانش‌آموزان را با دانش فنی و مهارت‌های مورد نیاز برای کارآفرینی، از جمله تجزیه و تحلیل بازار، برنامه‌ریزی تجاری و مدیریت مالی، مجهز می‌کند.

در سال‌های اخیر، تأکید فزاینده‌ای بر آموزش و آموزش کارآفرینی در ایران شده است. ابتکارات مختلف دولتی و مؤسسات خصوصی برنامه‌های تخصصی را برای تقویت مهارت‌ها و نگرش‌های کارآفرینی ارائه می‌دهند. هدف این برنامه‌ها پرورش تفکر کارآفرینی، نوآوری و توانایی‌های ریسک‌پذیری در بین دانشجویان و کارآفرینان مشتاق است (رضوی، ۱۳۹۰، ص ۶۷).

دوره‌ها و کارگاه‌های کارآفرینی برای ارائه دانش عملی و تجربه عملی در راه‌اندازی و مدیریت کسب و کار طراحی شده‌اند. آنها اغلب شامل راهنمایی از کارآفرینان با تجربه هستند که می‌توانند صاحبان کسب و کار مشتاق را راهنمایی و الهام‌بخشند. این فرصت‌های آموزشی نه تنها به توسعه ذهنیت کارآفرینی کمک می‌کند، بلکه ابزارهای ضروری برای موفقیت کسب و کار را نیز فراهم می‌کند (حسین زاده، ۱۳۹۹، ص ۸۹).

آموزش فقط کسب دانش و مهارت نیست. همچنین عمیقاً تحت تأثیر عوامل فرهنگی و نهادی است. در شرایط ایران، ارزش‌های فرهنگی و هنجارهای اجتماعی می‌توانند کارآفرینی را تسهیل

یا مانع شوند. فرهنگ کارآفرینی در ایران با پذیرش اجتماعی ریسک پذیری، نوآوری و مالکیت کسب و کار شکل می گیرد.

فرهنگ سنتی ایران از دیرباز ویژگی هایی مانند تدبیر، سخت کوشی و خوداتکایی را مورد توجه قرار داده است. این ارزش ها با روحیه کارآفرینی همسو هستند و به عنوان پایه ای برای افراد برای پیگیری فرصت های تجاری عمل می کنند. با این حال، کارآفرینان همچنین ممکن است با چالش های فرهنگی مانند انگ مرتبط با شکست مواجه شوند که می تواند از ریسک پذیری منصرف شود (گلشنی و خداوردیان، ۲۰۱۹، ص ۷۸).

عوامل نهادی از جمله سیاست ها و مقررات دولتی نیز نقش بسزایی در شکل دادن به محیط کارآفرینی دارند. یک چارچوب قانونی و نظارتی حمایتی می تواند ایجاد و رشد کسب و کار را تسهیل کند. برعکس، موانع بوروکراتیک، فساد و بی ثباتی اقتصادی می تواند مانع فعالیت های کارآفرینی شود (رضایی، ۱۳۹۷، ص ۱۱۲).

تلاقی آموزش و فرهنگ نقطه حساسی در درک نقش آموزش در شکل گیری کارآفرینان در ایران است. آموزش می تواند بر ارزش ها و هنجارهای فرهنگی تأثیر بگذارد و ارزش های فرهنگی نیز به نوبه خود می توانند اولویت ها و برنامه های آموزشی را شکل دهند. در ایران، دولت و مؤسسات آموزشی اهمیت ترویج کارآفرینی را به عنوان یک سرمایه فرهنگی و اقتصادی می شناسند.

تلاش می شود نظام آموزشی با ارزش ها و آرمان های جامعه ایران همسو شود. کارآفرینی اغلب به عنوان وسیله ای برای دستیابی به خوداتکایی، شکوفایی اقتصادی و توسعه ملی در نظر گرفته می شود. این همسویی بین آموزش، فرهنگ و اهداف اقتصادی نشان دهنده تلاش آگاهانه برای ترویج کارآفرینی به عنوان یک انتخاب شغلی مطلوب برای نسل جوان است (عباسی، ۱۳۹۱، ص ۵۴).

در حالی که آموزش نقش مهمی در شکل دهی به کارآفرینان در ایران دارد، چالش ها و فرصت هایی وجود دارد که شایسته توجه است. یکی از چالش ها این است که اطمینان حاصل شود که آموزش کارآفرینی عملی و مرتبط با محیط کسب و کار پویا باقی می ماند. تدوین برنامه

درسی و روش های آموزشی باید پاسخگوی نیازهای متغیر کارآفرینان باشد (رضایی، ۱۳۹۰، ص ۷۸).

چالش دیگر ترویج فراگیر در آموزش کارآفرینی است. حصول اطمینان از دسترسی افراد با پیشینه های مختلف به برنامه های آموزشی و آموزشی برای تقویت چشم انداز کارآفرینی فراگیرتر و عادلانه تر در ایران ضروری است. سیاست ها و ابتکارات دولت باید برای رفع نابرابری ها در دسترسی به آموزش و منابع تلاش کنند (امینیان و اسدی، ۲۰۲۳، ص ۹۳).

فرصت ها در تقویت بیشتر همکاری بین مؤسسات آموزشی و بخش تجاری نهفته است. مشارکت با صنعت و کارآفرینان با تجربه می تواند ارتباط عملی آموزش کارآفرینی را افزایش دهد. این همکاری ها با ارائه تجربیات دنیای واقعی و ارتباطات با جامعه تجاری به دانش آموزان، می تواند کارآفرینان آینده را بهتر برای چالش های راه اندازی کسب و کارهای موفق آماده کند (حکیمیان، ۲۰۲۰، ص ۱۱۵).

آموزش یک محرک قدرتمند کارآفرینی در ایران است که نه تنها بر مهارت ها و دانش کارآفرینان مشتاق بلکه بر بستر فرهنگی و نهادی که در آن فعالیت می کنند نیز تأثیر می گذارد. نظام آموزشی ایران، برنامه های آموزشی و آموزشی کارآفرینی، ارزش های فرهنگی و عوامل نهادی در مجموع چشم انداز کارآفرینی را شکل می دهند. آموزش افراد را به ابزارهایی برای شناسایی و استفاده از فرصت ها مجهز می کند و ذهنیت کارآفرینی را تقویت می کند که برای موفقیت در دنیای تجارت ضروری است.

برای اطمینان از اینکه آموزش همچنان به ایفای نقش مثبت در شکل دهی به کارآفرینان در ایران ادامه می دهد، پرداختن به چالش هایی مانند مرتبط بودن برنامه درسی، فراگیری، و همسویی آموزش با تقاضاهای در حال تحول اقتصادی بسیار مهم است. با استقبال از این فرصت ها و رویارویی با چالش ها، ایران می تواند یک اکوسیستم کارآفرینی پربرونق را که به رشد اقتصادی، نوآوری و توسعه اجتماعی کمک می کند، ارتقا دهد.

وضعیت کنونی اقتصاد ایران و استارت آپ ها

چشم انداز اقتصادی ایران محیطی پویا و در حال تحول بوده است که بر وضعیت کارآفرینی در کشور تأثیر بسزایی داشته است. در این بخش از بخش کتاب با عنوان «چشم انداز کارآفرینی

ایرانیان در ایران» تحلیلی عمیق از وضعیت کنونی اقتصاد ایران و تأثیر مستقیم آن بر اکوسیستم استارت‌آپی ارائه خواهد شد. در دنیای جهانی شده، درک زمینه اقتصادی که کارآفرینان در آن فعالیت می‌کنند برای ارزیابی فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی استارت‌آپ‌های ایرانی بسیار مهم است. این تحلیل بینش‌های ارزشمندی را در مورد عوامل شکل دهنده چشم انداز کارآفرینی در ایران معاصر ارائه خواهد کرد.

وضعیت کنونی اقتصاد ایران با مجموعه پیچیده‌ای از چالش‌ها و فرصت‌ها مشخص شده است. این پویایی‌ها نقش مهمی در تعیین امکان‌سنجی و چشم انداز رشد استارت‌آپ‌ها در داخل کشور دارند. تحریم‌های اقتصادی اعمال‌شده علیه ایران توسط کشورهای خارجی چالشی دائمی بوده و بخش‌های مختلف اقتصاد را تحت تأثیر قرار داده است (بانک جهانی، ۲۰۲۲، ص ۲۸). این تحریم‌ها دسترسی ایران به بازارهای جهانی و موسسات مالی را محدود کرده است و کارآفرینان را برای مشارکت در تجارت بین‌المللی و تضمین سرمایه‌گذاری خارجی با مشکل مواجه کرده است.

از سوی دیگر، تحریم‌ها فرصت‌هایی را برای کارآفرینی داخلی نیز ایجاد کرده است. کارآفرینان ایرانی به دنبال راه‌های نوآورانه برای سازگاری با این محدودیت‌ها بوده‌اند که منجر به ظهور راه‌حل‌های محلی و صناعی شده است که کمتر به بازارهای بین‌المللی وابسته هستند. این امر باعث رشد استارت‌آپ‌هایی با تمرکز بر نیازهای مصرف‌کننده داخلی، مانند خدمات مبتنی بر فناوری، پلت‌فرم‌های تجارت الکترونیک و تولید بومی شده است (تهرانی و پرویزی، ۲۰۲۳، ص ۴۵).

دولت ایران به اهمیت استارت‌آپ‌ها در توسعه اقتصادی کشور پی برده و سیاست‌های مختلفی را برای حمایت و پرورش کارآفرینی به اجرا گذاشته است. در سال‌های اخیر، دولت طرح‌هایی مانند مشوق‌های مالیاتی، برنامه‌های تأمین مالی و اصلاحات نظارتی را برای تشویق تأسیس و رشد استارت‌آپ‌ها ارائه کرده است (حسینی و فتحی، ۲۰۲۲، ص ۶۲).

یکی از این ابتکارات «صندوق نوآوری و شکوفایی» است که از استارت‌آپ‌های نوآور و شرکت‌های مبتنی بر فناوری حمایت مالی می‌کند. این صندوق با هدف پر کردن شکاف بودجه‌ای که

بسیاری از استارت آپ ها در مراحل اولیه توسعه خود با آن مواجه هستند، کمک می کند تا بر چالش های مالی غلبه کنند (دولت ایران، ۲۰۲۱، ص ۷).

دولت علاوه بر حمایت های مالی، بر بهبود فضای کسب و کار برای استارت آپ ها از طریق ساده سازی فرآیندهای ثبت نام و کاهش موانع اداری نیز تمرکز کرده است. این تلاش ها با هدف ایجاد محیط مساعدتر برای رونق فعالیت های کارآفرینانه است (رضایی و میرزایی، ۲۰۲۳، ص ۷۴).

دسترسی به سرمایه همچنان یک چالش مهم برای استارت آپ های ایرانی است. در حالی که ابتکارات دولتی برای رسیدگی به این موضوع معرفی شده است، هنوز موانعی برای غلبه بر آن وجود دارد. سرمایه گذاری خارجی در ایران به دلیل تحریم ها محدود است و منابع مالی داخلی می تواند برای نیازهای سرمایه بر بسیاری از استارت آپ ها ناکافی باشد (خسروی و احمدی، ۲۰۲۲، ص ۹۲).

بخش بانکی ایران نیز با چالش هایی مواجه است که کارآفرینان را تحت تاثیر قرار می دهد. سیستم بانکی تحت سلطه دولت به دلیل ناکارآمدی و عدم حمایت کافی از استارت آپ ها مورد انتقاد قرار گرفته است. کارآفرینان اغلب برای تضمین وام ها یا خطوط اعتباری با مشکل مواجه می شوند که مانع از توانایی آنها برای توسعه کسب و کارشان می شود (حسینی، ۱۳۹۰، ص ۳۸).

استارت آپ ها با کاوش در منابع جایگزین تأمین مالی، مانند سرمایه گذاری خطرپذیر، سرمایه گذاران فرشته و تأمین مالی جمعی به این چالش ها پاسخ داده اند. در حالی که این منابع در حال افزایش بوده اند، هنوز در مراحل اولیه توسعه هستند و با موانع نظارتی روبرو هستند (توکلی و اصغری، ۱۳۹۱، ص ۱۱۲).

علیرغم چالش های اقتصادی، چندین بخش در اکوسیستم استارت آپی ایران رشد و نوآوری قابل توجهی از خود نشان داده اند. استارت آپ های مرتبط با فناوری، به ویژه آنهایی که در زمینه های فناوری اطلاعات، هوش مصنوعی و فین تک فعالیت می کنند، شکوفا شده اند. افزایش تقاضا برای راه حل های دیجیتال، چه از سوی مصرف کنندگان و چه از سوی کسب و کارها، فرصت هایی را برای کارآفرینان فناوری ایجاد کرده است (جلالی و رضوی، ۲۰۲۲، ص ۱۵۵).

پلتفرم‌های تجارت الکترونیک نیز محبوبیت زیادی پیدا کرده‌اند و ایرانی‌ها به طور فزاینده‌ای به خرید آنلاین روی آورده‌اند. این روند منجر به ظهور استارت‌آپ‌هایی با تمرکز بر تجارت الکترونیک و خدمات تحویل آخرین مایل شده است. رشد این پلتفرم‌ها منعکس کننده تغییر عادات و ترجیحات مصرف کننده است (نبی زاده و محمدی، ۲۰۲۱، ص ۸۷).

یکی دیگر از بخش‌های امیدوار کننده بیوتکنولوژی و داروسازی است. مؤسسات آکادمیک و تحقیقاتی معتبر ایران از نوآوری در این زمینه‌ها حمایت کرده‌اند که نتیجه آن استارت‌آپ‌هایی است که بر تحقیقات پزشکی و راه‌حل‌های مراقبت‌های بهداشتی تمرکز دارند.

سیاست‌های دولت مانند «شبکه ملی نوآوری بیوتکنولوژی» با هدف تشویق نوآوری و کارآفرینی در بیوتکنولوژی با ارائه پشتیبانی و زیرساخت برای استارت‌آپ‌های این بخش انجام شده است (دولت ایران، ۱۳۹۹، ص ۱۲).

آموزش و پژوهش نقش مهمی در تقویت کارآفرینی در ایران دارد. این کشور دارای یک سنت قوی در آموزش عالی با دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی متعدد است. این مؤسسات در تولید نیروی کار با تحصیلات عالی با مهارت‌ها و دانش لازم برای فعالیت‌های کارآفرینی مؤثر بوده‌اند (رحمانی و زارعی، ۱۳۹۰، ص ۴۸).

انکوباتورها و پارک‌های فناوری مستقر در دانشگاه برای تسهیل انتقال تحقیقات به استارت‌آپ‌های نوآور تأسیس شده‌اند. این انکوباتورها محیط حمایتی را برای کارآفرینان جوان فراهم می‌کنند و دسترسی به منابع، مربیگری و فرصت‌های شبکه‌سازی را ارائه می‌دهند (مهرابی و یآوری، ۲۰۲۳، ص ۶۷).

وضعیت کنونی اقتصاد ایران مجموعه‌ای از چالش‌ها و فرصت‌ها را برای استارت‌آپ‌ها ارائه می‌کند. تحریم‌های اقتصادی، دسترسی به سرمایه و موانع نظارتی موانعی هستند که کارآفرینان باید از آن عبور کنند. با این حال، شناخت دولت از اهمیت استارت‌آپ‌ها و حمایت از آن از طریق ابتکارات سیاستی، تحولات مثبتی است که امیدی برای رشد کارآفرینی در ایران ایجاد می‌کند.

کارآفرینان انعطاف پذیری و سازگاری را در پاسخ به چالش‌های اقتصادی نشان داده‌اند و برخی از بخش‌ها رشد و نوآوری قابل توجهی را تجربه می‌کنند. نقش نهادهای آموزشی و

پژوهشی در پرورش استعداد های کارآفرینی و ارائه دانش و مهارت های لازم را نمی توان نادیده گرفت.

آینده کارآفرینی در ایران به این بستگی دارد که چگونه به این چالش ها رسیدگی شود و چگونه اکوسیستم به تکامل خود ادامه دهد. استارت آپ های ایرانی با هماهنگی با شرایط اقتصادی کنونی و جستجوی فعال راه حل های نوآورانه، این پتانسیل را دارند که تأثیر قابل توجهی بر چشم انداز اقتصادی کشور بگذارند.

سیاست های دولتی و تاثیر آنها

سیاست های دولتی نقش محوری در شکل دادن به چشم انداز کارآفرینی در هر کشور ایفا می کند. در ایران، سیاست های دولت تأثیر بسزایی در توسعه، تنظیم و حمایت از فعالیت های کارآفرینی داشته است. این بخش از بخش کتاب با عنوان «چشم انداز کارآفرینی ایرانیان در ایران» به سیاست های دولتی که بر کارآفرینی در کشور تأثیر گذاشته است می پردازد و پیامدهای آن را برای کارآفرینان بررسی می کند. با تحلیل چشم انداز سیاست های تاریخی و معاصر، می توانیم بینشی در مورد چالش ها و فرصت های پیش روی کارآفرینان ایرانی در حین حرکت در محیط نظارتی و اقتصادی به دست آوریم.

از لحاظ تاریخی، سیاست های دولت ایران در تأثیر گذاری بر فعالیت های کارآفرینی در کشور مؤثر بوده است. درک تحول سیاست ها برای درک وضعیت فعلی کارآفرینی در ایران ضروری است.

قبل از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷، دولت ایران سیاست هایی را اجرا کرد که صنعتی شدن و توسعه اقتصادی را تشویق می کرد. هدف این سیاست ها نوسازی زیرساخت ها، آموزش و فناوری است. سرمایه گذاری دولت در این زمینه ها با تقویت رشد نیروی کار تحصیل کرده و ماهر که قادر به نوآوری هستند، تأثیر مستقیمی بر کارآفرینی داشت (کامراوا، ۲۰۱۵، ص ۷۳).

دوران پهلوی سیاست هایی را معرفی کرد که سرمایه گذاری خارجی، سرمایه گذاری مشترک و همکاری های فنی را ترویج می کرد. این سیاست ها با فراهم کردن دسترسی به فناوری و سرمایه، کارآفرینی را تشویق کردند. دولت فعالانه از ایجاد صنایع و مشاغل در بخش های مختلف حمایت کرد (آغیون، ۲۰۱۹، ص ۵۶).

جمهوری اسلامی ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷ سیاست هایی را در پیش گرفت که بر خودکفایی، استقلال و مبانی اسلامی تاکید داشت. ملی شدن صنایع کلیدی، مانند نفت، تغییر سیاست قابل توجهی را نشان داد. در حالی که هدف این سیاست ها کاهش وابستگی خارجی بود، رشد بخش خصوصی را نیز محدود می کرد (قزلباش و واپنر، ۲۰۱۷، ص ۹۲).

سیاست های دولت در جمهوری اسلامی در طول زمان دچار نوسان شده است. کارآفرینان مجبور بوده اند خود را با مقررات و محیط های اقتصادی در حال تغییر وفق دهند. برای مثال، یارانه های انرژی و سایر منابع بر انواع کسب و کارهایی که در ایران شکوفا می شوند و صنایع انرژی بر برجستگی پیدا می کنند، تأثیر گذاشته است (سید، ۲۰۱۸، ص ۱۱۴).

در سال های اخیر، دولت ایران اقداماتی را برای تشویق کارآفرینی و حمایت از رشد شرکت های کوچک و متوسط (SMEs) انجام داده است. سیاست هایی برای کاهش موانع بوروکراتیک، دسترسی به منابع مالی و ارتقای نوآوری ارائه شده است. شبکه پارک علم و فناوری که در سال ۲۰۰۲ تأسیس شد، نمونه ای از ابتکار عمل سیاستی با هدف تقویت کارآفرینی و نوآوری است (رضوی، ۱۳۹۹، ص ۶۷).

دولت ایران همچنین با ارائه مشوق های مالیاتی و کمک های بلاعوض به کارآفرینان در این بخش ها، به دنبال تحریک اقتصاد دانش بنیان و صنایع با فناوری پیشرفته بوده است. این سیاست ها با هدف ارتقای نوآوری و کاهش وابستگی کشور به صنایع سنتی است (علیزاده، ۱۳۹۰، ص ۸۵).

علیرغم تلاش برای حمایت از کارآفرینی، کارآفرینان ایرانی با چالش های متعدد ناشی از سیاست های دولت مواجه هستند.

تحریم های اقتصادی: تحریم های اقتصادی اعمال شده توسط کشورهای خارجی، دسترسی محدودی به بازارهای بین المللی و سیستم های مالی دارد، و مشارکت کارآفرینان ایرانی در تجارت جهانی را به چالش می کشد.

بوروکراسی: رویه ها و مقررات پیچیده اداری می تواند برای کارآفرینان دلهره آور باشد. عبور از موانع بوروکراتیک می تواند زمان و منابع را مصرف کند و مانع رشد کسب و کار شود (دهقانپور، ۱۳۹۰، ص ۱۲۶).

دسترسی به منابع مالی: علیرغم ابتکارات دولت، دسترسی به منابع مالی همچنان یک چالش مهم است. کارآفرینان ایرانی اغلب در تأمین وام و سرمایه گذاری برای سرمایه گذاری خود با مشکلاتی مواجه هستند (شیرازی، ۱۳۹۶، ص ۷۸).

عدم اطمینان قانونی و نظارتی: تغییرات مکرر در مقررات و چارچوب های قانونی باعث ایجاد عدم اطمینان برای کارآفرینان می شود. وضوح و ثبات در محیط قانونی برای برنامه ریزی و توسعه کسب و کار ضروری است (مجید، ۱۳۹۱، ص ۱۰۵).

یارانه انرژی: یارانه های انرژی دولت منجر به مصرف بالای انرژی شده و صنایع خاصی را نسبت به سایر صنایع ترجیح می دهد. این امر برای انواع کسب و کارهایی که در بازار ایران رونق می گیرند، پیامدهایی دارد (حسینی، ۱۳۹۷، ص ۵۵).

سیاست های دولت هم تأثیرات مثبت و هم منفی بر کارآفرینی در ایران دارد. بافت تاریخی و تحولات معاصر ماهیت چندوجهی این تأثیر را نشان می دهد.

حمایت از نوآوری: سیاست های اخیر ترویج اقتصاد مبتنی بر دانش و صنایع با فناوری پیشرفته، سرمایه گذاری های کارآفرینی را در این بخش ها تشویق کرده است.

تمرکز بر آموزش: ابتکارات دولت در آموزش و پژوهش به نیروی کار ماهر کمک کرده است که برای فعالیتهای کارآفرینی آمادگی بیشتری دارد (صابر، ۲۰۱۹، ص ۱۲۲).

کاهش موانع: هدف برخی از سیاست ها کاهش موانع بوروکراتیک، تسهیل راه اندازی و راه اندازی مشاغل برای کارآفرینان است (رجب، ۲۰۲۱، ص ۶۴).

محدودیت های سرمایه گذاری خارجی: تحریم ها و مقررات سرمایه گذاری خارجی را در ایران محدود کرده است، که در غیر این صورت می تواند کارآفرینان را با دسترسی به فناوری و سرمایه فراهم کند (رضایی و محمد، ۲۰۱۸، ص ۹۹).

تعصب بخشی: یارانه های انرژی انواع کسب و کارهایی را که در ایران شکوفا می شوند، منحرف کرده است و به نفع صنایع انرژی بر به هزینه دیگران است (خاتمی، ۲۰۲۰، ص ۳۷).

بی‌ثباتی نظارتی: تغییرات مکرر در مقررات، عدم اطمینان را برای کارآفرینان ایجاد می‌کند و بر توانایی آن‌ها در ایجاد برنامه‌های تجاری بلندمدت تأثیر می‌گذارد (حاجی زاده، ۲۰۲۲، ص ۷۸).

سیاست‌های دولتی نیروی محرکه‌ای در شکل دادن به چشم انداز کارآفرینی ایران بوده است. از ترویج صنعتی شدن دوران پهلوی تا تاکید بر خودکفایی و اصول اسلامی پس از انقلاب، سیاست‌ها تأثیر عمیقی بر انواع کسب‌وکارهایی که در ایران رونق دارند، داشته است. چشم انداز سیاست معاصر منعکس کننده تلاش‌هایی برای حمایت از کارآفرینی، کاهش موانع بوروکراتیک و تحریک نوآوری است، اما چالش‌ها از جمله تحریم‌های اقتصادی و دسترسی به منابع مالی همچنان باقی است.

درک سیاست‌های تاریخی و معاصر تأثیرگذار بر کارآفرینی ایرانی برای سیاست‌گذاران، کارآفرینان و محققانی که به دنبال مسیریابی در چشم‌انداز کارآفرینی در ایران هستند، ضروری است. از آنجایی که سیاست‌ها همچنان در حال تکامل هستند، ایجاد تعادل بین حمایت از کسب و کارهای محلی و تقویت تعامل جهانی و در عین حال پرداختن به چالش‌هایی که کارآفرینان در این محیط پیچیده و پویا با آن مواجه هستند، بسیار مهم است.

چالش‌ها و فرصت‌ها برای کارآفرینان

چشم‌انداز کارآفرینی در ایران با مجموعه‌ای از چالش‌ها و فرصت‌ها مشخص می‌شود. این بخش از بخش کتاب، «چشم انداز کارآفرینی ایرانیان در ایران»، چالش‌های کنونی را که کارآفرینان در ایران با آن مواجه هستند و فرصت‌هایی را که برای کسانی که می‌خواهند در یک محیط تجاری پیچیده حرکت کنند وجود دارد، بررسی می‌کند. با درک این عوامل می‌توان به پویایی کارآفرینی در ایران و استراتژی‌هایی که کارآفرینان برای موفقیت به کار می‌گیرند، بینشی به دست آورد.

ایران با مجموعه‌ای از تحریم‌های اقتصادی اعمال شده از سوی کشورهای خارجی به‌ویژه ایالات متحده آمریکا مواجه بوده است که تأثیر قابل توجهی بر فضای اقتصادی این کشور داشته است. این تحریم‌ها دسترسی کارآفرینان ایرانی به بازارهای جهانی، فناوری و خدمات مالی را محدود کرده است (برزویی، ۲۰۲۱، ص ۷۳). علاوه بر این، انزوای بین‌المللی، ایجاد مشارکت‌های

بین‌المللی و همکاری با کسب‌وکارهای خارجی را برای کارآفرینان ایرانی چالش برانگیز کرده است (رفیعی و کرباسی، ۲۰۲۰، ص ۹۲).

بوروکراسی ایران اغلب به دلیل پیچیدگی و ناکارآمدی آن مورد انتقاد قرار می‌گیرد و کارآفرینان را با چالش بزرگی مواجه می‌کند. فرآیندهای طولانی و پیچیده اداری برای ثبت مشاغل، مجوزها و مجوزها می‌تواند کارآفرینان بالقوه را بازدارد و عملیات تجاری را کند کند (اصغری و میرفخار، ۲۰۱۹، ص ۱۲۳).

دسترسی به منابع مالی چالشی حیاتی برای کارآفرینان ایرانی است. در حالی که دولت اقداماتی را برای حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط (SMEs) انجام داده است، تامین وام‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها همچنان یک چالش مهم است. بسیاری از کارآفرینان برای یافتن بودجه کافی برای سرمایه‌گذاری‌های خود تلاش می‌کنند که مانع رشد و نوآوری آنها می‌شود (محمودی، ۲۰۲۲، ص ۵۴).

بازار ایران با بازیگران متعدد در صنایع مختلف رقابتی است. کارآفرینان با رقابت شدیدی روبرو هستند که می‌تواند کار سرمایه‌گذاری‌های جدید را برای به دست آوردن جایگاه و موفقیت دشوار کند. وجود کسب‌وکارهای مستقر و اشباع بالای بازار در برخی بخش‌ها این چالش را تشدید می‌کند (ملک‌زاده و افشاری، ۱۳۹۰، ص ۷۸).

محیط نظارتی در ایران می‌تواند محدود کننده و دستخوش تغییرات ناگهانی باشد. کارآفرینان اغلب برای گذر از چشم انداز قانونی و نظارتی در حال تحول تلاش می‌کنند که می‌تواند بر عملیات و برنامه ریزی بلندمدت آنها تأثیر بگذارد. تغییرات در قوانین مالیاتی، مقررات کار و حقوق مالکیت معنوی می‌تواند چالش‌هایی ایجاد کند (نیکبخت، ۲۰۱۸، ص ۸۷).

بازار بزرگ و متنوع داخلی ایران فرصت قابل توجهی را برای کارآفرینان فراهم می‌کند. با جمعیتی بالغ بر ۸۰ میلیون نفر، پایگاه مصرف کننده قابل توجهی برای محصولات و خدمات مختلف وجود دارد. کارآفرینانی که می‌توانند به طور موثر از این بازار بهره ببرند، می‌توانند به موفقیت دست یابند (جلالی و فتحی، ۲۰۲۲، ص ۱۰۲).

ظهور فناوری دیجیتال و تجارت الکترونیک در ایران فرصت‌های امیدوارکننده‌ای را برای کارآفرینان فراهم می‌کند. ایرانیان به طور فزاینده‌ای به بسترهای آنلاین برای خرید، اطلاعات و